

Redovisning av uppdrag att samordna, följa upp och genomföra insatser inom ramen för strategin för romsk inkludering

Er beteckning. KU2019/02101/CSM

Uppdraget

Länsstyrelsen i Stockholm fick 2019 ett fortsatt samordnings- och uppföljningsuppdrag inom strategin för romsk inkludering för åren 2020–2023. Uppdraget är en fortsättning på det tidigare uppdraget Länsstyrelsen innehade 2012–2019 och detta är den tionde redovisningen inom ramen för uppdraget. Enligt uppdraget¹ ska Länsstyrelsen:

- Stödja kommuner, som bedriver eller avser att bedriva ett arbete inom området, att utveckla arbetssätt och metoder för romsk inkludering.
- Följa upp genomförda insatser inom ramen för strategin för romsk inkludering. Kommuner och myndigheters samråd med romska företrädare om arbetssätt och metoder ska härvid särskilt beaktas. I uppdraget ingår att utveckla ett uppföljningssystem utifrån tidigare erfarenheter med nulägesbeskrivningarna.²
- Genomföra insatser för att öka kunskapen om romsk historia, romers nuvarande livsvillkor respektive ställning som nationell minoritet. Utbildningsmaterialet Antiziganismen i Sverige ska spridas.

Uppdraget om romsk inkludering är nära relaterat till Länsstyrelsens arbete och ansvar inom nationella minoriteter. Bland annat pågår ett arbete med att utveckla uppföljningssystemet för minoritetspolitikens utveckling. I det arbetet ingår att se över hur uppföljningssystemet för romsk inkludering kan integreras.

¹ KU2019/02101/CSM

² Romsk inkludering lokalt – nuläget i kommuner med statligt stöd 2012–2017 samt Nulägesbeskrivning av hinder och möjligheter för romers rätt – utbildning, arbete, bostad, hälsa, social omsorg och trygghet, 2014.

Sammanfattning

Detta är Länsstyrelsen i Stockholms tionde redovisning inom uppdraget att samordna och följa upp insatser inom strategin för romsk inkludering. Myndigheten har mottagit uppdraget vid tre omgångar, under perioden 2012–2015, 2016–2019 samt 2020–2023. Under de tidigare åren har de så kallade pilot- och utvecklingskommuners underlagsrapporter utgjort en bärande del i redovisningarna. Under dessa år har även ett antal myndigheter haft uppdrag inom strategin. Även deras redovisningar har utgjort en viktig del.

Under 2021 har inga kommuner haft särskilda statsbidrag för det lokala arbetet för romsk inkludering och enbart en myndighet (Arbetsförmedlingen) har haft ett regeringsuppdrag för att belysa frågan.

Länsstyrelsen har valt att särskilt stötta ett kommunalt nätverk som består av kommuner med ett intresse för romsk inkludering. Under året har det bland annat genomförts en behovsinventering i syfte att ta reda på hur Länsstyrelsen kan bistå dem i det lokala arbetet.

Strategin för romsk inkludering är en förlängning av minoritetspolitiken. Under de konferenser, seminarier och föreläsningar som myndigheten genomfört inom minoritetsområdet så har även perspektivet romsk inkludering lyfts.

Under 2021 har myndigheten påbörjat arbetet med att utveckla en uppföljningsmodell för strategin för romsk inkludering. Modellen syftar till att skapa bättre förutsättningar för att kunna följa utvecklingen med strategin över tid.

Länsstyrelsen har inom ramen för denna redovisning skickat ut ett antal enkätfrågor till det kommunala nätverket för romsk inkludering. I svaren framkommer det bland annat att arbetet avstannat i många kommuner och att det är svårt att få gehör för romsk inkludering på lokal nivå. Även de myndigheter som Länsstyrelsen har intervjuat bekräftar att det är en utmaning att arbeta med frågan om det inte finns särskilda regeringsuppdrag med finansiering.

I uppföljningsenkäten för minoritetspolitikens utveckling som skickas till kommuner och regioner har det även i år inkluderats frågor som handlar om romsk inkludering. En av frågorna handlade om kommunerna eller regionerna genomfört insatser inom strategin för romsk inkludering. Av de 192 som svarat på frågan så uppger 23 att de under året genomfört insatser inom området.

Länsstyrelsen konstaterar att efter att strategin nått ”halvtid” så har arbetet tappat fart och genomslagskraft. Strategin har höga och ambitiösa mål vilket kräver ett långsiktigt förhållningssätt, både lokalt och nationellt. När detta saknas blir arbetet ryckigt och projektbaserat, vilket inte har varit gynnsamt för målgruppen. Länsstyrelsen ser detta som särskilt bekymmersamt då frågor som rör förtroende utgör mycket viktiga delar i arbetet med genomförandet av strategin för romsk inkludering.

Myndigheten fortsätter därför att förorda ett långsiktigt statsbidrag för arbetet för romsk inkludering på lokal nivå men även för myndigheter. En sådan finansiering kan bidra till att arbetet bedrivs i ordinarie verksamhet i större utsträckning samt främja hållbara strukturer.

Underlag för redovisningen

Denna redovisning bygger på en sammanställning av myndighetens genomförda aktiviteter och insatser inom uppdraget att samordna och följa upp insatser inom romsk inkludering avseende verksamhetsår 2021.

I slutet av 2021 skickades några frågor om arbetet med romsk inkludering till de tidigare pilot- och utvecklingskommunerna samt ett antal kommuner som ingår i Länsstyrelsens kommunala nätverk för romsk inkludering³. Tolv kommuner svarade på frågorna. I redovisningen finns en sammanställning av deras svar.

Inom ramen för Länsstyrelsen i Stockholm och Sametingets uppdrag att samordna och följa upp minoritetspolitiken⁴ skickas det varje år ut en enkät till Sveriges kommuner och regioner om arbetet med nationella minoriteter. I enkäten för 2021 fanns ett par frågor som specifik rörde romsk inkludering. Svaren på dessa enkätfrågor utgör också underlag i denna redovisning.

År 2021 svarade 197 kommuner och regioner på enkäten vilket innebär en svarsfrekvens på 63 procent. Hela resultatet från enkäten publiceras i Länsstyrelsen och Sametingets årliga rapport om minoritetspolitikens utveckling som publiceras 6 april 2021.

Under 2021 är det enbart Arbetsförmedlingen som haft ett regeringsuppdrag inom romsk inkludering. En sammanfattning av de insatser som myndigheten har genomfört finns i denna redovisning.

Myndigheter har en central roll i genomförandet av strategin. Länsstyrelsen har därför haft enskilda möten med de myndigheter som under de tre senaste åren haft särskilda regeringsuppdrag inom strategin för romsk inkludering. Myndigheterna har fått svara på frågor som bland annat handlar om hur de arbetar med romsk inkludering utan att ha särskilda uppdrag och frågor om utmaningar kopplade till området. I redovisningen finns en sammanfattning av vad som framkom under dessa möten.

I slutet av redovisningen finns Länsstyrelsens analys av det sammantagna arbetet.

Länsstyrelsen har skickat ett utkast på redovisningen till romska organisationer⁵ i syfte att fånga deras synpunkter på det som framkommer i rapporten. Ingen av organisationerna har återkommit med synpunkter.

Länsstyrelsens verksamhet för romsk inkludering

Under 2021 har Länsstyrelsens arbete utgått från ovan beskrivet samordnings- och uppföljningsuppdrag samt ett särskilt regeringsuppdrag om att öka kunskapen om romska barns och ungas utsatthet för antiziganism.⁶

³ Kommuner i nätverket får särskilda utskick samt bjuds in till konferenser och seminarier som myndigheten arrangerar.

⁴ Länsstyrelsernas regleringsbrev för 2021.

⁵ Romska organisationer som bland annat fått organisationsbidrag från Länsstyrelsen i Stockholm, Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor eller Jämställdhetsmyndigheten. Dessa organisationer är: Romano Pasos Research Centre, Fusion, Roma Institutet, Centrala Riksförbundet Roma International, Riksförbundet Romer i Europa, Frantzwagner Sällskapet - Sinti Kettanepa, Resandefolkets riksorganisation, Internationella Romska Evangeliska Missionen (IREM), International Romani Union i Norden, Sveriges Romerförbund, Trajosko Drom, Romska ungdomsförbundet, Internationella rom och resande kvinnoforum och Unga romska kvinnors riksförbund

⁶ Regeringsbeslut, A2020/01141/MRB

Nedan beskrivs övergripande de insatser som myndigheten genomfört under 2021 utifrån uppdragets olika delar.

Stödjande insatser

Kommunalt nätverk

För att stödja kommuner att utveckla arbetsätt och metoder för romsk inkludering har myndigheten ett brett kommunnätverk som delar erfarenheter, kunskap och goda exempel med varandra. Där ingår kommuner som tidigare varit pilot- och utvecklingskommuner samt övriga med intresse för romsk inkludering. Under året har digitala möten genomförts med teman om antiziganism och diskriminering och hur man kan engagera unga romer ute i kommunerna.

Behovsinventering

Under första delen av 2021 gjordes en behovsinventering riktad till kommuner som varit pilot- eller utvecklingskommuner samt övriga som ingår i myndighetens kommunala nätverk för romsk inkludering. En referensgrupp bestående av de romska organisationer myndigheten samråder med deltog också i arbetet. Inventeringen utgick från frågan: Vilket stöd skulle vara av störst värde från Länsstyrelsens sida, för att ni ska kunna bedriva ett effektivt och meningsfullt arbete med romsk inkludering i er kommun?

Resultatet blev ett antal tydliga prioriteringar för Länsstyrelsen att ha i det stödjande arbetet framåt. Medarbetarna i kommunerna önskade Länsstyrelsens stöd med att lyfta romsk inkludering högre upp hos politikerna, och att myndigheten ska vara mer synlig på möten och lärandeträffar hos kommunerna i syfte att sätta frågan i ett tydligare sammanhang. Önskemål om att Länsstyrelsen fortsatt håller ihop nätverket för kommuner där de kan ha ett erfarenhetsutbyte framkom också. Slutligen lyftes behovet av stöd i utbildning av politiker och tjänstepersoner som arbetar i kommunerna. Det framtagna materialet och broschyrerna om romsk inkludering är inte tillräckliga för att involvera politiker och tjänstepersoner.

Stöd och rådgivning

Det generella behovet av stöd och rådgivning via telefon och e-post är fortsatt stort från allmänheten, förvaltningsmyndigheter, företrädare för nationella minoritetsorganisationer och media. Frågor av enklare och omfattande karaktär inkommer både via funktionsbrevlådan⁷ och direkt till medarbetarna.

Uppföljning

Samråd

Under året har det genomförts två samråd där representanter för romska organisationer medverkade.

⁷ minoriteter.stockholm@lansstyrelsen.se

Under våren genomfördes ett gemensamt samrådsmöte med representanter från sverigefinska, judiska, romska och tornedalska organisationer. Samrådet genomfördes inom ramen för myndighetens uppdrag att samordna och följa upp minoritetspolitiken.

På mötet diskuterades bland annat ett handlingsprogram för bevarande av de nationella minoritetsspråken,⁸ en undersökning om allmänhetens kunskap om de nationella minoriteterna⁹ och kampanjen *Jag är rom*.

Länsstyrelsen genomförde även ett enskilt samråd med romska organisationer under hösten 2021. Mötet genomfördes digitalt och fem organisationer deltog. Under samrådet diskuterades bland annat myndighetens nya förslag på riktlinjer för samråd. Syftet med riktlinjerna är att de ska möjliggöra en så bred representation som möjligt vad gäller nationell minoritet, kön och ålder. Organisationerna hade få synpunkter på riktlinjerna, dock påtalades en generell brist på romsk kultur- och språkkompetens i olika samråd och arbetsgrupper. Några organisationer menar att detta resulterat i att generella myndighetsbeslut tagits utan romskt inflytande och delaktighet. Flera av organisationerna var tveksamma till om regeringens kommande satsningar på nationella minoriteter skulle vara till gagn för det lokala arbetet för romsk inkludering.

Myndighetsnätverk

Under 2021 genomfördes också två större nätverksmöten för statliga myndigheter med pågående eller avslutade uppdrag inom strategierna för romsk inkludering och politiken för Sveriges nationella minoriteter. Där deltog cirka 15 myndigheter med intresse och behov av att utbyta erfarenheter kring att säkerställa romers och övriga nationella minoriteters rättigheter.

I maj ordnade Länsstyrelsen ett digitalt seminarium om kopplingen mellan minoritetspolitiken och Agenda 2030. Där var strategin för romsk inkludering en del av innehållet under dagen. Under träffen deltog cirka 100 deltagare.

Övriga uppföljningsinsatser

För att ytterligare få en uppfattning om hur strategin genomförs i kommunerna, har mötena inom ramen för det kommunala nätverket för romsk inkludering använts som en källa till information om vad som sker ute i landet. Tillsammans med underlag från Länsstyrelsens övriga uppdrag att följa upp minoritetspolitiken ger det en samlad bild.

I övrigt har myndigheten lämnat ett remissyttrande¹⁰ avseende Institutet för språk och folkminnets förslag till handlingsprogram för bevarande av de nationella minoritetsspråken finska, jiddisch, meänkieli och romska.

Utveckla ett uppföljningssystem

⁸ Handlingsprogram för bevarande av de nationella minoritetsspråken finska, jiddisch, meänkieli och romska (isof.se)

⁹ Institutet för språk och folkminnen, Länsstyrelsen i Stockholm och Sametinget. Nationella minoriteter 2020. Vad vet Sveriges befolkning om dem?

¹⁰ Remissyttrande över Förslag till handlingsprogram för bevarande av de nationella minoritetsspråken finska, jiddisch, meänkieli och romska. Beteckning 101- 73689-2020

I dagsläget saknas en modell för en strukturerad uppföljning av strategin för romsk inkludering som gör det möjligt att följa utvecklingen över tid. Länsstyrelsen har i sitt nuvarande uppdrag inom romsk inkludering ett uppdrag att utveckla ett uppföljningssystem utifrån tidigare erfarenheter med nulägesbeskrivningarna.

Under hösten har Länsstyrelsen påbörjat arbetet med att utveckla en uppföljningsmodell för strategin för romsk inkludering. För att informera om det pågående arbetet, inhämta synpunkter på befintlig uppföljning och förslag på förbättringar har samtal och möten med myndigheter, kommuner och Sveriges kommuner och regioner (SKR) genomförts. Romska organisationer har även ingått i en referensgrupp som följt och gett input i arbetet.

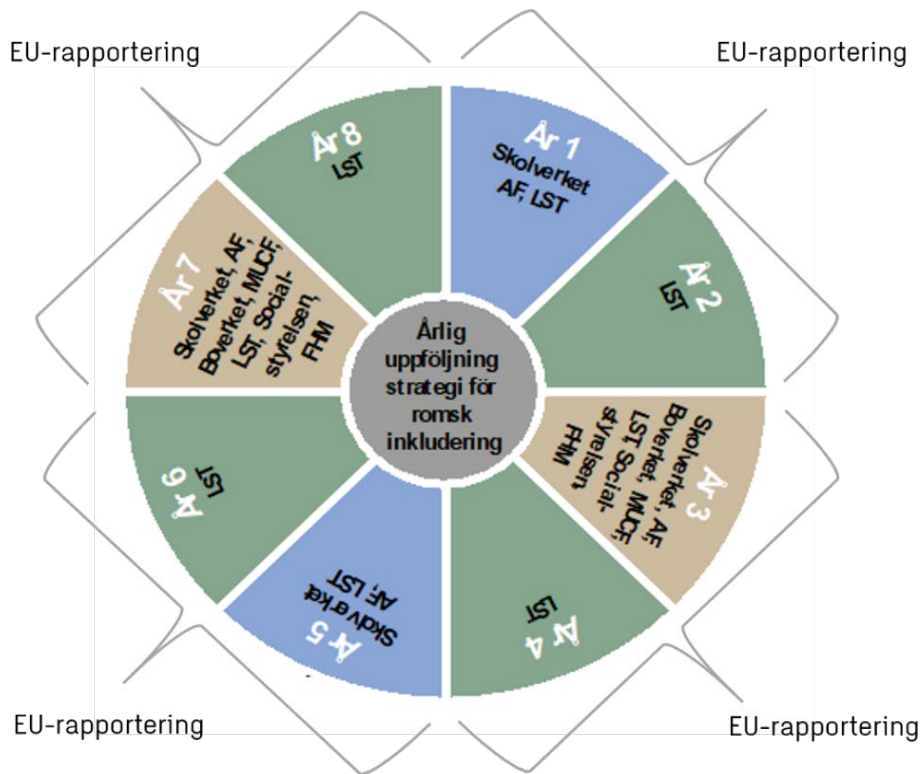
Utvecklingsarbetet sker i två etapper. Den första etappen har haft fokus på myndigheters ansvar och dataunderlag samt periodicitet för olika uppföljningsdelar. I denna etapp har hänsyn också tagits till EU:s ramverk för romsk jämlikhet, inkludering och delaktighet. Den andra etappen, som genomförs under våren 2022, kommer bland annat att fokusera på hur den romska minoritetens perspektiv och situation kan belysas inom ramen för den övergripande minoritetspolitiken.

Länsstyrelsens förslag utifrån den första etappen är att uppföljningen av strategin för romsk inkludering, likt tidigare, huvudsakligen bygger på underlag från de statliga myndigheter som ansvarar för de olika sektorsområdena inom strategin, dvs Skolverket, Arbetsförmedlingen, Boverket, Folkhälsomyndigheten och Socialstyrelsen. Därtill föreslås att Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor får ett motsvarande uppföljningsansvar för strategins område organisering. Länsstyrelsens bedömning är att dessa myndigheter bör få i uppdrag att återkommande, med förbestämda tidsintervall, följa upp strategins mål inom sitt respektive område. Myndigheternas uppdrag bör vara långsiktiga så att det skapas incitament att bygga uppföljningsmodeller som kan återanvändas. Det skapar dessutom bättre förutsättningar att följa utvecklingen över tid. Uppdrag till myndigheterna bedöms vara avgörande för att få en kontinuerlig och välgrundad uppföljning

I det uppdaterade EU-ramverket för romsk inkludering finns förslag på indikatorer som kan användas för att följa upp ramverket. En sådan uppföljning enligt de indikatorer som föreslås är inte möjlig i Sverige eftersom Sverige inte registrerar etnicitet. Det gör att EU-ramverkets tematiska områden Utbildning, Arbete, Bostad och Hälsa och myndigheterna som föreslås ansvara för strategins uppföljning av dessa områden behöver ta fram och använda alternativa sätt att följa utvecklingen.

Utifrån Länsstyrelsens förslag kommer uppföljningen av strategin för romsk inkludering att bygga på underlag som samlas in via Länsstyrelsens uppföljning av minoritetspolitiken, och som omfattar strategins område kultur och språk. Vartannat år tillkommer underlag med uppföljning av målen inom strategins prioriterade områden arbete och utbildning och vart fjärde år tillkommer dessutom underlag med uppföljning av målen inom strategins övriga områden, se modell för uppföljning per år.

Uppföljningen per år

Insatser för att öka kunskap

Informationsinsatser

Länsstyrelsen har under året fortsatt arbetet med framtagandet av en webbutbildning med fokus på den nationella minoritetslagstiftningen. Webbutbildningen riktar sig främst till anställda inom kommuner, regioner och myndigheter. Syftet är att dessa målgrupper ska få kunskap om hur minoritetslagstiftningen kan tillämpas i praktiken.

De nationella minoriteterna ska också kunna ta del av materialet och använda det som en del i deras utåtriktade aktiviteter. Rättighetsperspektivet är utgångspunkt för att tydliggöra det offentligas ansvar i frågorna. Två referensgrupper har bidragit i arbetet, en bestående av deltagare från nationella minoriteter och en med tjänstepersoner från kommuner och regioner. Utbildningen färdigställs och lanseras under första halvan av 2022.

Länsstyrelsen har under året även arbetat med framtagandet av poddar och filmer inom romsk inkludering. Dessa ska fungera som en fördjupning av skriften *Romsk inkludering i praktiken. Erfarenheter och exempel från kommuner som fått statsbidrag för arbete med romsk inkludering*. I poddarna lyfts frågor som rör det rättighetsbaserade arbetet samt antiziganism. I filmerna lyfts goda exempel på lokalt arbete för romsk inkludering. Informationspaketet kommer att lanseras under våren 2022.

Översättningar

Skriften *Lagen i fickan* med den reviderade minoritetslagen¹¹ från 2019 har översatts och tryckts på varieteterna romani arli, romani kalderash, romani lovara och resanderomani.

Översättning av grundläggande information om rättigheter för nationella minoriteter till fem romska varieteter på länsstyrelsens externa webbsida är påbörjad under 2021 och kommer att fortsätta under det följande året.

Externt deltagande

Under året har Länsstyrelsen deltagit i ett seminarium under Mänskliga Rättighetsdagarna i Uppsala om diskriminering av romer på bostadsmarknaden. Seminariet genomfördes i samverkan med Uppsala kommun, Boverket, Länsstyrelsen i Uppsala och Uppsalahem.

Arbetet för romsk inkludering har lyfts även i samband med övriga externa konferenser och seminarier som myndigheten deltagit i där det varit möjligt. Länsstyrelsens funktion som samverkande part i länen fungerar som en viktig kanal för att sprida information om romsk inkludering. Som ett sätt att höja kunskapen om arbetet med romsk inkludering har strategin för romsk inkludering lyfts i länsstyrelsernas interna nätverk för mänskliga rättigheter.

Den 12 mars 2021 antog Europeiska unionens råd en rekommendation om jämlikhet, inkludering och deltagande av romer. Mot denna bakgrund hölls i mitten av september den 14:e europeiska plattformen för integrering av romer (EPRI). Plattformen syftar till att stimulera samarbete och utbyte av erfarenheter mellan alla relevanta intressenter för jämlikhet, inkludering och

¹¹ Lag (2009:724) om nationella minoriteter och minoritetsspråk

deltagande av romer i Europa. Länsstyrelsen deltog på mötet tillsammans med omkring 200 andra deltagare. På mötet diskuterades bland annat EU:s nya ramverk, vikten av att medlemsstater arbetar för att motverka antiziganism samt corona-pandemins inverkan på romska befolkningsgrupper.

Länsstyrelsen bidrar också i planeringen och lanseringen av European Union Agency for Fundamental Rights undersökning av romers livsvillkor och situation i sex europeiska länder.¹² I rapporten presenteras resultaten från undersökningen om romer och resande i Belgien, Frankrike, Irland, Nederländerna, Sverige och Storbritannien. Nästan 4 700 romer och resande intervjuades och resultaten finns både samlat och uppdelat för varje land. Under året har ett arbete med planering av spridningen av Sveriges del gjorts tillsammans med romska företrädare, Raoul Wallenberginstitutet samt Regeringskansliet.

Länsstyrelsen har under året även varit representerade i Forum för levande historias statliga myndighetsnätverk mot rasism, liknande former av fientlighet och hatbrott. Träffarna utgör en blandning av kompetensutveckling och erfarenhetsutbyte och vid ett av tillfällena presenterade Länsstyrelsen resultatet av uppdraget att öka kunskapen om romska barns och ungas utsatthet för antiziganism.

Webbsidan minoritet.se och nyhetsbrev

Den internationella romadagen den 8 april har uppmärksammats och ett flertal artiklar med koppling till den romska minoriteten har publicerats på webbsidan. En översyn av innehållet på hemsidan har påbörjats under året. Målet är att det digitala materialet ska vara aktuellt och öka kunskapen om romsk historia, nuvarande livsvillkor och romers ställning som nationell minoritet. Materialet från den avslutade kampanjen *Jag är rom* finns samlat på webbsidan. En digital verktygslåda med goda exempel på arbetsmetoder, information och inspiration om hur man kan arbeta konkret utifrån minoritetslagen har lanserats. För de som är intresserade finns nyhetsbrevet *Nationella minoriteter* som skickas ut fyra gånger per år. I varje nyhetsbrev inkluderas information om arbetet för romsk inkludering. I dagsläget har nyhetsbrevet närmare 1 200 prenumeranter.

Utbildningsmaterialet Antiziganismen i Sverige

Länsstyrelsen har uppdraget att distribuera och sprida skolboken *Antiziganismen i Sverige* som tar sin utgångspunkt i de kränkningar och övergrepp som romer fått erfar under 1900-talet i Sverige.

Under 2021 har en upplaga på 20 000 exemplar distribuerats via en leverantörportal där lärare kostnadsfritt kan beställa lektionsmaterial. Drygt 400 grund- och gymnasieskolor har beställt boken. Den stora efterfrågan speglar kommentarer från beställarna om att det saknas relevant undervisningsmaterial i ämnet.

¹² Roma and Travellers in six countries | European Union Agency for Fundamental Rights (europa.eu)

Uppdraget att öka kunskapen om romska barns och ungas utsatthet för antiziganism

Länsstyrelsen Stockholm har under året slutfört uppdraget att öka kunskapen om hur romska barn och unga utsätts för antiziganism idag.¹³ I uppdraget ingick att anordna riktade informationsinsatser på lokal och nationell nivå som samlar romska barn och unga och synliggör frågan bland relevanta aktörer, samt lämna förslag på ytterligare åtgärder för att motverka romska barns och ungas utsatthet för antiziganism. Referensgruppen som bestod av unga romer samt modersmåls lärare har varit avgörande för arbetet. Redovisningen av uppdraget lämnades till Forum för levande historia, med kopia till Arbetsmarknadsdepartementet, den 15 september 2021. På webbsidan minoritet.se finns den tillgänglig tillsammans med resultatet från den genomförda enkätundersökningen *Stolt men ofta otrygg*.¹⁴

Kommuners insatser för romsk inkludering

Kommunalt nätverk för romsk inkludering

Länsstyrelsen har under de senaste åren arrangerat både fysiska och digitala nätverksmöten för ett kommunalt nätverk för romsk inkludering. Samtliga kommuner har haft möjlighet att ansluta sig till detta nätverk. Under 2021 bestod nätverket av 25 kommuner.

I slutet av året fick nätverket möjlighet att svara på ett antal enkätfrågor med utgångspunkt i det lokala arbetet för romsk inkludering. Sammanlagt svarade 12 kommuner på dessa frågor. Av dem var tre tidigare pilotkommuner, tre tidigare utvecklingskommuner och de övriga sex är kommuner som inte erhållit statsbidrag för det lokala arbetet för romsk inkludering. Kommunerna har själva fått välja vilka frågor de vill svara på. Nedan finns en sammanställning av de inkomna svaren.

Insatser under 2021 för att öka romsk inkludering

Kommunerna har under 2021 arbetat utifrån lokala förutsättningar och behov. I kommunerna har det genomförts olika insatser och aktiviteter för att främja romsk inkludering. Arbetet har utgått från de verksamhetsområden som anges i strategin för romsk inkludering. Ingen kommun har genomfört insatser för att lyfta verksamhetsområdet rätten till bostad. Den rådande pandemin har påverkat flera av kommunernas arbete, vissa aktiviteter har fått ställas in och andra har istället fått genomföras digitalt.

I flera av kommunerna är särskilda nyckelfunktioner för att främja det lokala arbetet fortsatt viktiga. Det handlar både om tjänstepersoner som har ett övergripande ansvar för frågan och om anställda personer med romsk språk- eller kulturkompetens. Lokala handlingsplaner för romsk inkludering och kompetenshöjande insatser för anställda i kommunerna har lyfts som särskilt viktiga beståndsdelar i arbetet som genomförts under 2021.

¹³ Uppdrag-till-lansstyrelsen-sthlm-att-oka-kunskapen-om-barn-och-ungas-utsatthet-for-antiziganism.pdf (regeringen.se)

¹⁴ [Kampanjen Jag är rom! - Minoritet.se](http://Kampanjen.Jag.är.rom!-Minoritet.se)

Tidigare pilotkommuner

Linköping

I Linköping har det tagits fram en handlingsplan för det kommunala arbetet som sträcker sig till och med 2021. Insatserna har bland annat bestått av brobyggerverksamhet inom socialt omsorgsarbete. Brobyggarna i kommunen har arbetat med bland annat ungdomsgrupper för flickor och pojkar. Kommunen har även årligen uppmärksammat den internationella romadagen på olika sätt genom t.ex. flaggning och nyheter på kommunens webbplats. Tidigare år har kommunen genomfört samråd men på grund av pandemin har detta utgått under 2021. Även brobyggerverksamheten och uppmärksammandet av romska högtidsdagar har påverkats.

Göteborg

I Göteborg har en del av den verksamhet som genomfördes under tiden som pilotkommun omhändertagits av Romano Center i Väst, ett medborgarkontor som inrättades 2017. Under 2021 har verksamheten genomfört kompetenshöjande insatser till chefer och medarbetare anställda i staden. Detta har omfattat insatser inom socialtjänsten men även inom utbildnings- och arbetsmarknadssektorn. Verksamheten har stöttat den romska målgruppen genom coaching till studier och arbete. Verksamhetens samhällsväglare har samarbetat med lokala medborgarkontor och varit tillgängliga i en mobil demokratibuss som besökt lokala torg runtomkring i Göteborg. Det har även tagits fram informationsfilmer på romani chib utifrån olika teman samt en informationsfilm om minoritetslagen, denna finns tillgänglig på flera romska varieteter.

I Göteborgs Stads råd för den nationella minoriteten romer har det under 2021 genomförts dialoger med olika förvaltningar i staden om frågor som rör socialtjänstens bemötande och minoritetsrättigheter kopplade till lag (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga. Frågor om utveckling och undervisning i nationella minoritetsspråk i skolan, antiziganism, trygghet och romska ungdomars psykiska hälsa och missbruk samt diskriminering på bostadsmarknaden har lyfts.

Under året har Romano Center i Väst även deltagit i flera utåtriktade event som exempelvis Mänskliga Rättighetsdagarna, West Pride samt demokratidagarna i Göteborg. Under 2021 har även satsningen på att vuxna och unga romer ska fortsätta och fullfölja sin utbildning fortsatt.

Malmö

I Malmö stad är det Romskt informations- och kunskapscenter som har det övergripande ansvaret att samordna frågan. Under 2021 har verksamheten bland annat ingått i samverkan med Malmö konsthall gällande en utställning om den romska konstnären, författaren och aktivisten Ceija Stojka som överlevde tre koncentrationsläger och beskrev sina erfarenheter genom att måla och skriva. Verksamheten har under året samordnat i inrättandet av den nu femte romska minnesplatsen i Malmö.

Verksamheten bistår Malmöbor med råd, stöd och hjälp i olika ärenden på romani chib. Exempel på ärenden som de hjälper till med är att tolka, läsa och

svara på brev men även att bistå med överklaganden. Medarbetarna i verksamheten fungerar vid behov som resurspersoner. Det handlar främst om trygga möten mellan romska individer/familjer och skola eller socialtjänst men även att säkerställa att minoritetslagen efterlevs. Under 2021 har en stor del av verksamheten fortsatt att ske via digitala kanaler.

Under året har verksamheten fortsatt att samordna, implementera och följa upp handlingsplanen för den nationella minoriteten romer i Malmö 2020–2022. Handlingsplanen omfattar samtliga 14 förvaltningar i staden och fungerar som ett verktyg för att på kommunal nivå implementera minoritetslagstiftningen. Under 2021 har kompetenshöjande insatser genomförts för ledningsgrupper och politiska nämnder.

Utöver ovan nämnda insatser så har tre bibliotek i Malmö stad utsetts till romska läsambassader. Dessa ska särskilt arbeta med insatser som stärker den romska minoriteten.

Tidigare utvecklingskommuner

Stockholm

I Stockholms stad fortgår det ordinarie arbetet för romsk inkludering genom brobyggare och projektledare. Under 2021 har det genomförts olika insatser i staden för att öka romsk inkludering.

Socialförvaltningen har tillsammans med biblioteken på kulturförvaltningen genomfört en ungdomsmässa främst riktad till unga romer. Syftet med mässan var att synliggöra de mänskliga rättigheterna och tillgängliggöra den service som kommunen erbjuder. Socialförvaltningen har två brobyggare anställda som arbetar med informationssatsningar riktade sig till medarbetare. De genomför även insatser riktade till den romska målgruppen, exempelvis en jämställdhetsinsats som kallas för Romani tjej som främst handlar om romska kvinnors situation.

Arbetsmarknadsförvaltningen har under året genomfört en ESF-finansierad förstudie med syfte att se över vilket behov av insatser romer med kort utbildningsbakgrund har i mötet med vuxenutbildning. Under 2021 anställdes åtta unga romer under en period på sex månader som brobyggare. Syftet med denna insats var att ungdomarna skulle få prova på ett arbete samt att få guidning och vägledning för nästa steg i arbete och studier. Vidare har förvaltningens fyra ordinarie brobyggare fortsatt att arbeta, främst uppsökande, gentemot de romer som står långt från arbetsmarknaden. Brobyggarna fortsätter att stötta arbetssökande vid olika frågor samt genomför kunskaphöjande insatser riktade till medarbetare i sin förvaltning.

Utbildningsförvaltningen har en projektledare anställd som ansvarar för arbetet gentemot förskola och skola. I uppdraget ingår det att öka kunskapen hos alla medarbetare på förvaltningen om den romska minoritetens kultur, språk och historia för att bättre kunna möta barn och elever i förskola och skola. Insatsen syftar till att öka antalet romska barn som deltar i förskoleverksamhet men även öka antal elever som deltar i modersmålsundervisning. I uppdraget ingår även att skapa en trygg grund i bemötandet av romska barn och deras föräldrar.

Borås

I Borås har brobyggarens insatser under 2021 varit en bärande del i det lokala arbetet. En stor del av brobyggarens arbete har fokuserat på informationsspridning om den pågående pandemin men även om vaccination. Det romska rådet, som består av representanter från den romska målgruppen och tjänstepersoner, har under 2021 fortsatt med möten kontinuerligt. Samråd där samtliga nationella minoriteter är representerade har skett. I Borås har information om de nationella minoriteternas rättigheter spridits till allmänheten genom affischer och foldrar som placerats på offentliga platser i hela staden. Det har även genomförts föreläsningar om romsk historia för politiker.

Övriga kommuner

Örebro

I Örebro har kommunens samverkansforum för nationella minoriteter och minoritetsspråk identifierat ett behov av olika insatser inom utbildningsområdet för romska barn. Under 2021 har kommunen tagit fram och förankrat en plan från förvaltningsledningen som riktar sig bland annat till rektorer.

Skellefteå

I Skellefteå har kommunen bistått med stöd till en utredning om ett kommunalt romskt informations- och kunskapscenter. Kommunen har även arrangerat samråd för den romska målgruppen.

Sundvall

I Sundsvall har kommunen arbetat med projektet *Unga romska röster* under 2021. Projektet är ett samarbete mellan Sundsvalls museum och samordnare för nationella minoriteter i kommunen. Syftet med projektet var att lyfta romska ungdomars tankar, situation, liv och upplevelser av diskriminering i kommunen. Projektet består bland annat av en utställning och i projektet har det även tagits fram en bok som belyser romska ungdomars vardag och erfarenheter. Boken delas ut gratis till skolor och andra intresserade. Projektet har genomförts inom ramen för kommunens åtagande under jubileumsåret 100 år av demokrati.

Ungdomar som varit aktiva i en romsk förening i kommunen har haft möjlighet att resa till Stockholm för att delta i en minnesmanifestation som rörde romers situation under kriget i Balkan på 90-talet. Vidare har kommunen påbörjat arbetet med att initiera en förskola för romska barn. Arbetet för romsk inkludering ingår i kommunstyrelsens handlingsplan.

Västerås

Västerås lyfter att de under 2021 har fortsatt att arbeta med romsk inkludering genom en arbetsmarknadssatsning som riktar sig gentemot den romska målgruppen. Enskilda individer inom målgruppen kan vända sig till verksamheten för att få stöd och vägledning utifrån deras behov.

Samråd på lokal nivå med fokus på romsk inkludering

Romers delaktighet och inflytande är en central del i kommuners arbete med att främja romsk inkludering. Kommunerna i nätverket har fått svara på om de

genomfört samråd på lokal nivå. Totalt har tolv kommuner svarat, varav sex av dem har angett att de genomfört samråd. Dessa har i fritextsvar motiverat sina svar.

I de fall där kommunerna genomfört samråd så har de bidragit till konkreta insatser, exempelvis en ungdomsmässa och upprättandet av en romsk minnesplats. I samråden deltar tjänstepersoner på kommunal nivå samt representanter från den romska målgruppen.

Tidigare pilotkommuner

Göteborg

Romano center i Väst har deltagit i samråd som genomförts inom ramen för Göteborgs stads råd för den nationella minoriteten romer. Syftet med deltagandet har varit att rapportera om aktuell verksamhet och lyssna på de behov som framförts. Det inplanerade samrådet som skulle ha genomförts med staden i samverkan med grundskoleförvaltningen, brobyggare och språkcentrum har fått ställas in med anledning av pandemin. Målgruppen för samrådet var romska föräldrar och barn.

Malmö

I Malmö stad finns det sedan 2018 ett råd för den nationella minoriteten romer. Rådet står årligen värd för en minnesstund på Förintelsens minnesdag den 27 januari. Programmet samordnas av Romskt informations- och kunskapscenter och rådet har kontinuerlig insyn i arbetet och avgör det övergripande temat och utformningen. Utöver detta har rådet varit involverad i processen i upprättandet av en ny romsk minnesplats i Malmö. I rådet har det tillsatts en särskild arbetsgrupp med fokus på att bevaka arbetet kring minnesplatsen. Arbetsgruppen har bland annat haft inflytande över placeringen av minnesplatsen.

Rådet fungerar som en remissinstans och har under 2021 bidragit till kommunstyrelsens remissyttrande avseende handlingsprogram för bevarandet av de nationella minoritetsspråken.

Tidigare utvecklingskommuner

Stockholm

I Stockholm stad har det genomförts flera samråd under 2021. I flera av dem deltar ansvarigt borgarråd. Under året har det genomförts ett samråd där samtliga nationella minoriteter deltagit och ett enskilt med fokus på den romska målgruppen. Det har även genomförts särskilda ungdomssamråd. I dessa har bland annat frågor om stadens arbete med jämställdhet och våld i nära relationer lyfts. På samrådet såg ungdomarna ett behov av en ungdomsmässa, en sådan genomfördes därför i slutet av 2021.

Borås

I Borås har det under flera år funnits ett romskt råd med representanter från fem romska grupper som bor i staden. I dagsläget finns endast tre romska grupper representerade. Samråd med det romska rådet sker upp till tio gånger per år. Under 2021 har en enkätundersökning genomförts med fokus på romers lika rättigheter och möjligheter till en god hälsa som den övriga befolkningen. Frågor som diskuterats och varit aktuella i det romska rådet har handlat om den pågående pandemin, även frågor som rör modersmålsundervisning, arbete med enskilt stöd riktat till romska individer samt neddragning av brobyggartjänster har diskuterats.

Övriga kommuner

Örebro

Dialogforum kallas det samverkansforum i Örebro där de nationella minoriteternas rättigheter och möjligheter lyfts. Mötena sker fyra gånger per år och fyra kommunalråd deltar. Varje dialogforum har ett tema som det utgår ifrån. För den romska minoriteten så har diskussionerna fokuserat på frågor som rör studiehjälp, modersmålsundervisning och hur kommunen kan synliggöra romsk kultur och identitet.

Skellefteå

De nationella minoriteterna i Skellefteå bjuds in till gemensamma samråd vid några tillfällen per år. I kommunen bor det många romer som talar finska, därför är de representerade i de förstärkta samråd som finns för den finska minoriteten då kommunen ingår i förvaltningsområdet för finska.

Hur har arbetet påverkats i jämförelse med då kommunen fick statsbidrag för att arbeta med frågan på lokal nivå?

Under 2012–2015 fick de tidigare pilotkommunerna ett årligt bidrag på 700,000 kr i syfte att främja romsk inkludering på lokal nivå. Under 2016–2020 fick de tidigare utvecklingskommunerna ett bidrag på 500,000 kr för att genomföra motsvarande insatser.

Majoriteten av kommunerna lyfter att statsbidraget varit viktigt och lagt grunden för en stor del av det arbete som bedrivs idag. De särskilda medlen har varit viktiga för att kunna genomföra riktade insatser gentemot den romska målgruppen. I de större kommunerna är arbetet i flera fall en integrerad del i kommunens verksamhet. I flera av de mindre kommunerna har arbetet minskat i omfattning och nedprioriterats då de inte finns särskilda medel för arbetet med romsk inkludering.

Tidigare pilotkommuner

Linköping

Kommunen skriver att de hade fler pågående insatser då de var en pilotkommun. Under den perioden pågick även ett aktivt samrådsarbete som

efter pilotkommunsperioden har varit svårt att upprätthålla. Den pågående pandemin har bidragit till att det varit utmanande att starta upp arbetet igen.

Göteborg

Arbetet med romsk inkludering är en del av ordinarie verksamhet i Göteborg. Åren som pilotkommun la grunden för det arbete som nu bedrivs i staden. Under 2021 har det genomförts kompetenshöjande insatser som riktar sig till anställda inom Göteborgs stad. De utbildningar som genomförs av Romano center i väst är efterfrågade av de olika förvaltningarna i staden. Utbildningarna lyfter romsk historia, antiziganism och minoritetslagstiftningen. Det finns även ett etablerat nätverk och kontakt med föreningar och myndigheter. Vidare finns ett nära samarbete med stadens övriga medborgarkontor.

Malmö

Malmö stad skriver att kontinuiteten och kopplingen mellan det statliga och det kommunala arbetet har försvagats i jämförelse med tiden som pilotkommunen. Malmö lyfter att möjligheten till samverkan med myndigheter och andra kommuner har försämrats. När Malmö var en pilotkommun stärktes det lokala arbetet genom att legitimiteten för romska frågor synliggjordes. Detta då det fanns avsatta medel för arbetet men även kontinuerlig kontakt med Regeringskansliet och ansvariga ministrar.

Tidigare utvecklingskommuner

Stockholm

Arbetet som bedrevs under perioden som utvecklingskommun har bidragit till att stadens arbete har kunnat bli mer långsiktigt och hållbart. Arbetet har även bidragit till att frågan nu kan bedrivas utifrån ett stadsövergripande perspektiv där flera stora förvaltningar ingår. Under tiden som utvecklingskommun togs det fram en kommunal strategi för romsk inkludering som fungerat som ett styrdokument för arbetet. Syftet med strategin är att insatser som skyddar och främjar romers rättigheter som nationell minoritet ska utvecklas och de hinder romer kan uppleva ska undanröjas. Under 2018–2021 har strategin genomsyrat stadens arbete med romsk inkludering.

Borås

Borås anger att arbetet med romsk inkludering minskat i omfattning sedan tiden som utvecklingskommun. Två av tre brobyggartjänster har dragits in vilket fått konsekvenser på det lokala arbetet. I dagsläget finns det ingen budget avsatt för insatser inom romsk inkludering.

Gävle

När Gävle var en utvecklingskommun fanns det möjlighet att ha en anställd medarbetare som kunde driva frågor för romsk inkludering internt och externt. Det fanns även större möjligheter för kommunen att anordna aktiviteter för att lyfta frågan. Kommunen anger att det är lätt att frågan glöms bort och inte prioriteras då det inte finns medarbetare som har i ansvar att bevaka frågan.

Kommunen skriver vidare att romer som grupp inte alltid kräver sina rättigheter som nationell minoritet och att detta gör att kommunen måste själv lägga ner arbete för att nå målgruppen.

Hur kan arbetet på kommunal nivå utvecklas?

Kommunerna i nätverket har haft möjlighet att beskriva hur de anser att arbetet för romsk inkludering kan utvecklas. Kommunerna har liknande behov oavsett om de tidigare haft ett statsbidrag eller inte. Flera av kommunerna lyfter vikten av intern styrning, långsiktig finansiering och att det ska finnas ansvariga tjänstepersoner inom kommunerna som har mandat att driva på frågorna internt såväl som externt. Samtidigt lyfts det att frågan inte ska vara personbunden och att det ska finnas en tydlig ansvarsfördelning i kommunerna. En ökad kunskap av frågan och fler brobyggare lyfts upp också som viktiga delar i syfte att kunna utveckla arbetet på kommunal nivå.

Tidigare pilotkommuner

Linköping

Linköping anger att det idag finns styrning i frågan genom kommunens handlingsplan och genom de antagna mål och riktlinjer för kommunens minoritetspolitiska arbete. Att kommunen inte har statsbidrag för romsk inkludering innebär att de brobyggare som tidigare fanns inom skolområdet inte längre arbetar kvar.

Göteborg

Staden lyfter att de önskar en ökad samverkan mellan statliga myndigheter i frågor som rör romsk inkludering. Det behövs vidare fler nationella digitala utbildningsinsatser som fler kan ta del av. Digitala men även fysiska konferenser kan bidra till att underhålla, utöka och skapa nya nätverk för de som arbetar med frågorna på lokal nivå. De digitala lösningarna omfattar även frågor som rör modersmålsundervisning. Då det råder brist på romska modersmåls lärare så behövs insatser ske både på lokal och nationell nivå.

Malmö

Staden lyfter att det behövs ett långsiktigt finansiellt stöd från staten till kommuner för att stärka arbetet för romsk inkludering. Ett statligt stöd till kommunerna skulle innebära en större möjlighet till ett systematiskt arbete och minska utsattheten för de som arbetar med frågan men även öka möjligheten för nationell samverkan. Malmö lyfter vidare att samordningsmyndigheten behöver ha ett tydligare mandat i frågan. En mer framträdande, tydlig och pådrivande roll skulle stärka arbetet på kommunal nivå.

Tidigare utvecklingskommuner

Stockholm

Utifrån en stor kommuns perspektiv finns det utmaningar att få in arbetet i ordinarie strukturer som ger en långsiktig effekt. I svaret lyfter Stockholm att det är av vikt att frågan är förankrad hos kommunens högsta ledning så att uppdraget genomsyrar hela den kommunala styrkedjan. Det krävs även att den

som samordnar frågan har mandat att driva frågan. Stockholm lyfter vidare att det finns en risk att en del projekt inom romsk inkludering hamnar långt ifrån ordinarie strukturer och att det därför är viktigt att frågan bedrivs utifrån ett rättighetsperspektiv.

Borås

För att arbetet på lokal nivå ska utvecklas krävs det ekonomiska resurser. Borås lyfter att det borde finnas ett långsiktigt statsbidrag för arbetet med romsk inkludering. Minoritetslagstiftningen bör revideras så att den även omfattar sanktioner för de som inte följer den. Det behöver vidare anställas brobyggare på fler förvaltningar i staden.

Gävle

Kommunen skriver att det behövs långsiktiga resurser och medel för att kunna säkerställa att arbetet med romsk inkludering implementeras i kommunens ordinarie arbete och inte blir personbundet. De lyfter vidare att det bör finnas ett statsbidrag som liknar det som finns för förvaltningsområdena för finska, samiska och meänkieli. Det finns vidare behov av stöd i framtagningen av barnvänlig information till barn och unga om deras rättigheter som nationell minoritet samt kunskapshöjande insatser som riktar sig till medarbetare. Det lyfts även att det behövs tips och råd på hur arbetet med romsk inkludering kan effektiviseras internt, till allmänheten och rättighetsbärarna.

Övriga kommuner

Motala

Kommunen anger att de önskar en bättre kontakt med den romska minoriteten i Motala i syfte att genomföra samråd. På så sätt skulle kommunen få bättre kompetens och insyn i vilka lokala förutsättningar och behov som finns inom kommunen.

Vänersborg

Kommunen lyfter att de är i behov av ett mer konkret stöd i frågor som rör romsk inkludering och nationella minoriteter. De önskar ett likande stöd som Länsstyrelsen ger inom andra områden, exempelvis arbetet som sker inom jämställdhetsintegrering och funktionshinderområdet.

Skellefteå

Skellefteå skriver att det behövs ökad kunskap om romsk inkludering, både i samhället i stort och i den egna organisationen. Inför den kommande mandatperiod ska kommunen revidera handlingsplanen som finns inom området nationella minoriteter. I samband med detta arbete kommer kommunen även att se över hur arbetet för romsk inkludering ska utvecklas.

Sundsvall

För att kunna arbeta med romsk inkludering lyfter kommunen att det behövs en tydlig ansvarsfördelning mellan verksamheter och de medarbetare som ansvarar för frågan. Kommunen önskar även stöd av individer med romsk språk- och kulturkompetens som har en förståelse för den romska minoritetens likheter och olikheter. Kommunen ser att de skulle behöva avsätta årlig

finansiering för att kunna arbeta med olika delområden och utifrån önskemål som den romska målgruppen i kommunen har.

Örebro

Kommunen lyfter att det behövs resurser för att de ska kunna arbeta med frågan. I dagsläget arbetar de med att inkludera frågan i ordinarie verksamhet men skriver att det behövs medel för att åstadkomma reella förändringar. Det bör vidare finnas ett långsiktigt statsbidrag för arbetet med romsk inkludering. Kommunen lyfter slutligen att det behöver ske ett omfattande arbete på nationell nivå kring historieskrivningen. Så länge de nationella minoriteterna inte på ett naturligt sätt ingår i den svenska historieskrivningen så är det svårt att synliggöra de olika gruppernas inverkan på svensk utveckling.

Västerås

Västerås skriver att det behövs en intern styrning i kommunen kring hur frågan ska bedrivas. De lyfter vidare att frågor kopplade till romsk inkludering inte är politiskt prioriterade och att det i dagsläget råder låg kunskap på ledningsnivå om frågorna.

Romsk inkludering i landets samtliga kommuner och regioner

Länsstyrelsen i Stockholm och Sametinget redovisar årligen en uppföljningsrapport till Regeringskansliet om minoritetspolitikens utveckling. Rapporten baseras bland annat på enkätfrågor som skickats till landets kommuner och regioner. I årets enkät fanns även i år några specifika frågor med koppling till det lokala arbetet för romsk inkludering. Nedan återfinns Länsstyrelsens sammanfattning av de inkomna svaren.

Fråga 1. Arbetar kommunen/regionen utifrån regeringens strategi för romsk inkludering.

	Kommuner	Regioner
<i>Antal svar på frågan</i>	172	20
Ja	22	1
Nej	111	16
Vet ej	39	3

Det är sammanlagt 192 av de tillfrågade kommuner och regioner som besvarat frågan. Av dem har cirka 10 procent angett att deras verksamhet arbetar med frågan, cirka 20 procent har svarat att de inte vet om deras verksamhet har arbetat med romsk inkludering och närmare 70 procent har angett att de inte arbetar med romsk inkludering. Den sistnämnda gruppen har ombetts att förklara varför de inte arbetar med frågan. I majoriteten av dessa svar uppges anledningar som resursbrist, att behovet inte finns, att frågan inte är aktuell och ingen i verksamheten ansvarar för frågan. Några har även svarat att de inte har någon känd romsk befolkning i deras kommun.

Delaktighet och samråd

I strategin för romsk inkludering betonas det att arbetet på lokal och nationell nivå ska genomsyras av romsk delaktighet och inflytande.

De som angett att de arbetat utifrån strategin för romsk inkludering har även fått svara på frågan om de genomfört samråd med romska organisationer och enskilda. Av de 23 som fått svara på denna fråga uppger en övervägande majoritet på 60 procent att de genomfört samråd, närmare 5 procent vet inte om de genomfört samt 35 procent svarar att de inte haft en sådan dialog med den romska målgruppen. Den sistnämnda gruppen har ombetts att utveckla sina svar.

Fråga 2. Har kommunen/regionen genomfört samråd med några romska organisationer/enskilda om arbetet för romsk inkludering?

	Kommuner	Regioner
<i>Antal svar på frågan</i>	22	1
Ja	14	0
Nej	7	1
Vet ej	1	0

Flera av de svarande har angett pandemin som anledning. En annan anledning som lyfts är att det inte finns lokala romska företrädare.

I enkäten ställs en relaterad fråga som handlar om hur samtliga nationella minoriteter har getts möjlighet till inflytande under 2021. De svarande har fått specificera vilken nationell minoritet som omfattats. I detta sammanhang är det 50 av totalt 113 svarande, det vill säga 44 procent, som har angett att de genomfört samråd med romer.

Framgångsrika metoder och arbetssätt i det lokala arbetet

I enkäten har samtliga kommuner och regioner haft möjlighet att i fritextsvar beskriva vad de anser har varit framgångsrikt i arbetet för romsk inkludering.

Flera kommuner lyfter att det särskilda statsbidrag de tidigare fått som pilot- eller utvecklingskommun har varit värdefullt och lagt grunden för hur de organiserar sitt arbete idag och vad de väljer att prioritera.

Brobyggarverksamheten nämns av flera som en framgångsfaktor i det lokala arbetet. För att arbetet ska bedrivas i ordinarie verksamhet så lyfts även samverkan med olika aktörer och föreningar som betydelsefull.

Personkontakter med individer ur den romska målgruppen och samråd nämns även de som viktiga beståndsdelar i det kommunala arbetet för romsk inkludering.

Det har under 2021 även genomförts olika typer av kartläggningar i syfte att ta reda på vilka behov av insatser som finns.

Fortsatta utmaningar i kommuners och regioners arbete med romsk inkludering

Kommuner och regioner har fått beskriva vilka som är de största utmaningarna i arbetet för romsk inkludering. Som det tidigare har lyfts i denna redovisning så har det numera avslutade statsbidraget resulterat i att flera av de tidigare pilot- och utvecklingskommunerna behövt prioritera om och inte länge kan genomföra riktade insatser till den romska målgruppen.

Romer är en heterogen minoritet som består av individer med vitt skilda erfarenheter och behov. Eftersom behoven ser så pass olika ut upplever några av de svarande att det är svårt att prioritera vad för insatser som ska genomföras. Några lyfter även att det kan vara en utmaning att nå ut till olika romska grupper.

Det lyfts även att romer kan uppleva antiziganism vilket medför att romer väljer att dölja sin romska identitet. Flera av de svarande anger därför att de är i behov av brobyggare som kan bidra till att minska den ömsesidiga förtroendeklyfta som kan finnas mellan romer och olika samhällsinstanser.

Myndigheters insatser för romsk inkludering 2021

Färre myndigheter med uppdrag

Under 2021 har endast Arbetsförmedlingen haft ett särskilt uppdrag inom ramen för romsk inkludering. Av denna anledning har Länsstyrelsen valt att undersöka hur verksamheten hos myndigheter som tidigare haft uppdrag sett ut och eventuellt förändrats under året.

Nedan återfinns först en sammanfattning av Arbetsförmedlingens redovisning, därefter redovisas de övriga myndigheternas arbete inom området.

Arbetsförmedlingen

Arbetsförmedlingen har ett uppdrag att under 2020–2023 vidareutveckla arbetet med romsk inkludering i sin verksamhet.¹⁵

Under 2021 har myndigheten genomfört ett antal utvecklingsåtgärder inom ramen för uppdraget. Ett urval av dem redovisas här nedan.

¹⁵ Uppdrag till Arbetsförmedlingen avseende regeringens strategi för romsk inkludering, regeringsbeslut. Dnr Ku2020/01108/CSM

Information till målgruppen

Under 2021 har myndigheten spelat in webinarier på romani chib för att möta det behov som framkom i den kvalitativa undersökningen som genomfördes med den romska målgruppen under 2020. Det framkom att information som är särskilt tillgänglig för målgruppen behövs. Flera av de intervjuade framhöll att den digitala servicen kan medföra hinder. Detta på grund av bristande kunskaper i svenska och/eller bristande digitala kunskaper. Dessa hinder är några av anledningarna till att majoriteten av de intervjuade vill träffa Arbetsförmedlingen via möten där man träffas fysiskt och får muntlig information.

Två av fyra planerade webinarier spelades in under slutet av 2021 och resterande två kommer att spelas in i början av 2022. Alla fyra kommer att publiceras därefter.

Intern och extern kunskapsspridning

Under 2021 har webbutbildningen *Jämlikhet för romer på arbetsmarknaden* fortsatt vara ett viktigt verktyg för att öka kunskapen inom myndigheten om romer som nationell minoritet. Under året har utbildningen uppdaterats och ingår nu i grundutbildningen som en obligatorisk självstudie för en stor del av myndighetens nyanställda arbetsförmedlare. Myndigheten uppger att 408 medarbetare genomförde utbildningen under 2021, varav majoriteten var arbetsförmedlare. Under 2021 har webbutbildningen tillgängliggjorts för medarbetare på Statens servicecenter och för leverantörer och andra externa aktörer.

Samråd

Under 2021 har myndigheten haft två samråd med den romska minoriteten. Vid dessa har de rutiner för samråd som myndigheten tog fram och beslutade under föregående verksamhetsår tillämpats. Det innebär bland annat att Arbetsförmedlingen har haft samråd som enskild myndighet och att det har funnits möjlighet erhålla inkomstbortfall för deltagare vid samrådet. Detta har dock inte varit aktuellt under året då samråden på grund av pandemin genomfördes digitalt.

På samråden behandlades frågor som bland annat rör bemötande, vilken information som erbjuds och hur kunskapsspridning om den romska minoriteten kan ske på ett mer effektivt sätt inom myndigheten och till andra berörda aktörer.

Myndigheten gör bedömningen att de genomförda samråden har blivit mer ändamålsenliga och effektivare än tidigare år, när det var flera myndigheter som genomförde samråden tillsammans. Detta beror främst på att endast frågor som rör romers behov i relation till Arbetsförmedlingen har behandlats.

Arbetsförmedlingen ser trots detta fortsatta utvecklingsbehov för samråden då det bland annat varit få deltagare på samråden. Fler deltagare önskas för att få in bredare perspektiv. Myndigheten ser också behov av ytterligare struktur på samråden för att möjliggöra att fler relevanta frågor lyfts, som kan generera att utvecklingsbehov och möjliga åtgärder för dessa blir tydligare.

Handbok i kommunikation på andra språk än svenska

Arbetsförmedlingen har tagit fram en myndighetsövergripande handbok om kommunikation på andra språk än svenska. Den beskriver också vilka skyldigheter myndigheten har gentemot de nationella minoriteterna vad gäller service på respektive språk.

I ärenden där en kund är part finns det enligt minoritetslagstiftningen möjlighet att använda finska, meänkieli och samiska vid muntliga och skriftliga kontakter med myndigheten. För romani chib finns inte motsvarande krav på myndigheten som för ovannämnda språk. Eftersom användare av romani chib är en grupp som kan behöva särskilt stöd i sin inkludering i samhället och i kontakt med myndigheter, så kommer myndigheten nu att erbjuda samma service vid muntlig och skriftlig kontakt på romani chib som för finska, meänkieli och samiska. Samma service erbjuds även på jiddisch.

Arbetsförmedlingen ser detta som ett led i att främja förtroendet för myndigheten samt synliggöra målgruppen internt på myndigheten.

Boverket

Boverket fick under 2016 i uppdrag att genomföra en insats för att motverka diskriminering av romer på bostadsmarknaden.¹⁶ Inom ramen för detta uppdrag tog myndigheten, tillsammans med företrädare för romer och företrädare för bostadsföretag, fram en webbaserad utbildning Likabehandling av romer på bostadsmarknaden. Under åren 2017–2020 har myndigheten haft i uppdrag att med romska utbildningsledare genomföra utbildningsinsatser riktade till fastighetsägare och hyresvärdar med utgångspunkt i den framtagna webbaserade utbildningen. Utbildningarna gavs på plats hos intresserade bostadsbolag.

År 2020 gjordes den webbaserade utbildningen om så att den går att gå individuellt på webben, utan inslag av gruppdiskussioner ledda av en romsk utbildningsledare. När Boverkets uppdrag löpte ut år 2020 tillgängliggjordes webbutbildningen via Boverkets webbplats. Under 2021 har myndigheten inte haft något särskilt uppdrag inom romsk inkludering. Boverket har i tidigare årsrapporter konstaterat att det är få som tagit del av utbildningen. För att få fler att ta del av webbutbildningen så tog myndigheten under 2021 fram tre korta informationsfilmer med olika budskap som en del av en marknadsföringskampanj. Förhoppningen är att filmerna ska visas och diskuteras under exempelvis arbetsplatsträffar.

Under 2021 har närmare 20 personer klickat in på webbutbildningen. De tre framtagna kortfilmerna har sammanlagt haft cirka 1 200 visningar.

Boverket upplever att det har varit svårt att nå ut till målgruppen för utbildningen. Det har varit tydligt att bostadsbolagen och hyresvärdarna prioriterar insatser som fokuserar på mer generella likabehandlingsinsatser och antidiskrimineringsfrågor.

Under 2021 har myndigheten vidare medverkat i ett seminarium på Mänskliga rättighetsdagarna i Uppsala. Syftet med seminariet var att öka kunskapen om den diskriminering romer kan erfara på bostadsmarknaden.

Myndigheten har inte haft något särskilt fokus när det gäller jämställdhetsperspektivet inom romsk inkludering. Vid framtagandet av webbutbildningen och andra insatser så har myndigheten utgått från generella riktlinjer som finns för att belysa jämställdhetsperspektivet.

¹⁶ Ku2016/01141/DISK

Boverket lyfter att det är svårt att genomföra projekt eller insatser om myndigheten inte har regeringsuppdrag eller finansiering inom området. I myndigheten finns det däremot en medvetenhet om att man behöver arbeta långsiktigt med frågan. I dagsläget är det två tjänstepersoner på myndigheten som bevakar frågan.

Socialstyrelsen

Myndigheten har under 2021 inte haft något uppdrag kopplat till strategin för romsk inkludering, men genomfört andra insatser där romer omfattats. Socialstyrelsen har medverkat till spridning av Länsstyrelsen i Stockholms kampanj *Jag är rom*. Den har bland annat spridits via webbsidan kunskapsguiden.se som samlar material från Socialstyrelsen och andra myndigheter och aktörer. Hemsidan riktar sig till den som arbetar inom socialtjänsten eller hälso- och sjukvården. Det finns en egen sida med information om nationella minoriteter och en specifik flik om strategin för romsk inkludering.

Utbildningsmaterialet *I bemötandet tar framtiden form* har tidigare tagits fram för att stödja socialtjänstens personal i arbetet med att stärka romsk inkludering. Under året har myndigheten medverkat med materialet vid Stockholms stads fortbildning för chefer inom socialtjänsten, vilket också kommer att fortsätta under 2022. Inga specifika insatser för att lyfta jämställdhetsperspektivet har gjorts.

Svårigheten att få in arbetet med romsk inkludering i ordinarie strukturer kvarstår. För att nå det målet lyfter Socialstyrelsen behovet av tydliga instruktioner till myndigheten i uppdrag eller regleringsbrev. Under nuvarande förhållanden riskerar det att bli personbundet utifrån att tjänstepersoner har engagemang i frågan, vilket gör det sårbart. För att romsk inkludering ska ges utrymme i myndigheters långsiktiga planering finns behov av styrning och finansiering samt krav på rapportering.

Strategin för romsk inkludering har behov av att konkretiseras med mätbara delmål för att lättare kunna följas upp och utvärderas. Eftersom statistik inte finns tillgänglig är resultat av insatser svåra att följa. Socialstyrelsen lyfter svårigheten att få tillförlitliga underlag för analys när de till största del bygger på enskildas synpunkter vid samråd och andra forum. Avsaknaden av en tillsynsmyndighet för minoritetslagen också efterlevnaden, vilket även påverkar uppfyllandet av målen i strategin för romsk inkludering.

Kulturrådet

I myndighetens regleringsbrev för 2021¹⁷ ska Kulturrådet bland annat redovisa vilka fortsatta insatser som bedöms vara angelägna att vidareutveckla för att nå målet för minoritetspolitiken samt strategin för romsk inkludering.

Kulturrådet har bedrivit ett arbete med en nationell läsambassadör. Under perioden 2020–2021 var fokus för läsambassadören minoriteten romer.¹⁸ Satsningen har bidragit till att minoriteten har fått fler ingångar till litteratur,

¹⁷ [Regleringsbrev 2021 Myndighet Statens kulturråd - Ekonomistyrningsverket \(esv.se\)](#)

¹⁸ [Om läsambassadören - Kulturrådet \(kulturradet.se\)](#)

läsning och eget skrivande. Utöver detta har olika romska röster och litteratur synliggjorts. Arbetet har i hög grad genomförts tillsammans med minoriteten romer. Initiativet till romska läsambassader har bidragit till att folkbibliotek fått ökad kännedom om hur de kan arbeta med området. Kulturrådet bedömer att insatsen har bidragit till att synliggöra, bevara och utveckla romsk kultur samt att det är ett exempel på hur de arbetar för att få in romsk inkludering i myndighetens ordinarie strukturer.

Under hösten genomförde Kulturrådet strukturerade samråd med minoriteten romer tillsammans med Svenska Filminstitutet, Institutet för språk och folkminnen och Kungliga biblioteket. Myndigheten koordinerade det nationella nätverket för regioner med fokus på nationella minoriteters kultur där syftet är erfarenhets- och kunskapsutbyte. Vid det digitala mötet i augusti deltog 19 regioner.

Jämställdhetsperspektivet har inte särskilt lyfts i insatserna förutom en strävan efter en jämn könsfördelning gällande representation i sakkunniggrupp och vid aktiviteter.

Kulturrådet konstaterar att den romska minoritetens kulturella infrastruktur fortsatt är svag och bör stärkas för hållbarhet och långsiktighet. Myndigheten menar att det krävs ökade medel för bidragsgivning men även ökade personella resurser för att kunna arbeta strategiskt och långsiktigt med frågan.

Skolverket

I början av 2021 redovisade Skolverket uppdraget om att ta fram förslag på brobyggarutbildning för personer med romsk språk- och kulturkompetens.¹⁹ Myndigheten föreslog en brobyggarutbildning på högskolenivå som skulle omfatta minst 30 högskolepoäng och vara förberedande för arbete inom både skola och socialtjänst.

Förutom att redovisa det särskilda uppdraget har myndigheten inte haft några övriga uppdrag som rör romsk inkludering. När uppdraget avslutades, tog även arbetet med brobyggarutbildningen slut på myndigheten.

Skolverkets fokus i arbetet har varit samtliga nationella minoriteters behov, men några aktiviteter där den romska minoriteten och romani chib särskilt berörts har lyfts fram. Förutom att ha deltagit vid flera informationstillfällen, konferenser och nätverk med fokus på nationella minoriteter och minoritetsspråk, har en representant från myndigheten deltagit i referensgruppen för en förstudie kring romsk inkludering hos Arbetsmarknadsförvaltningen inom Stockholms stad. Tillsammans med Institutet för språk och folkminnen har två kompetensutvecklingsdagar arrangerats för modersmåls lärare i bland annat romani chib.²⁰ Gällande de reviderade kursplanerna i grundskolan har Skolverket tagit fram en webbsida som tydliggör på vilket sätt innehållet om nationella minoriteter berörs i de ändrade kursplanerna.²¹ Myndigheten har inte genomfört något specifikt för att lyfta jämställdhetsperspektivet i insatserna.

¹⁹ <https://www.skolverket.se/publikationsserier/regeringsuppdrag/2021/uppdrag-om-brobyggarutbildning-for-personer-med-romsk-sprak--och-kulturkompetens?id=7792>

²⁰ <https://www.isof.se/pa-gang/evenemang/modersmalsdagarna/modersmalsdagarna-2021>

²¹ <https://www.skolverket.se/undervisning/grundskolan/aktuella-forandringar-pa-grundskoleniva/andrade-laroplaner-och-kursplaner-hosten-2022/nationella-minoriteter-i-kursplanerna>

I regleringsbrevet för 2021 fick Skolverket i uppdrag att lämna förslag på hur en nationell samordning av undervisningen i nationella minoritetsspråk inom skolväsendet kan organiseras. Två av förslagen var att ekonomiskt kompensera huvudmän som erbjuder fjärrundervisning och öka tillgången på lärare genom att erbjuda uppdragsutbildningar.²²

Enligt Skolverkets senaste statistik har antalet elever som läser romani chib som modersmål i nationellt minoritetsspråk i grundskolan minskat med 16 elever mellan läsåren 18/19 och 20/21. I jämförelse med andra nationella minoritetsspråk är andelen elever som deltar i undervisningen i romani chib signifikant lägre. Det är fler flickor än pojkar som deltar i undervisningen.

I en överhängande andel av fallen (69 procent) där en elev ansökt om undervisning misslyckades huvudmannen med att anordna detta. Läsåret 2020/21 fanns det 37 modersmålslärare i romani chib i hela landet. Av dessa hade 5 procent en högskoleexamen i pedagogik.

Skolverket arbetar för att all verksamhet för nationella minoriteter och språk utgöra en del av den ordinarie verksamheten. En samordningsgrupp för nationella minoriteter och minoritetsspråk som har till syfte att underlätta informationsöverföring mellan kollegor som arbetar inom området. I introduktionen för nyanställda nämns området i ett avsnitt som rör MR-perspektiv.

Institutet för språk och folkminnen

Institutet för språk och folkminnen har under de senaste åren arbetat med olika projekt och uppdrag med koppling till de olika romska dialekterna. Under de senaste åren har myndigheten bland annat arbetat med ett egeninitierat projekt gällande romska skrivregler.

Myndigheten är medveten om att behoven av språkinsatser ser olika ut i de olika romska grupperna och försöker anpassa sin verksamhet utifrån det. Under 2021 har myndigheten fortsatt att arbeta med insatser för att stärka de olika romska dialekterna. Ett exempel på detta är arbetet med ordlistor inom olika sakområden. Individuer ur olika romska grupper deltar i arbetsgrupper och bidrar vid behov utifrån sin erfarenhet.

Myndigheten har under de senaste åren även haft uppdrag att genomföra olika typer av stödjande insatser och åtgärder. Två sådana regeringsuppdrag²³ har syftat till att stärka ställningen för två romska dialekter, svensk romani och finsk romani. Inom ramen för dessa uppdrag fick ett antal samtalsledare i uppgift att intervjua äldre romer med syfte att dokumentera språket. Förhoppningen är att uppdragen ska bidra till nytt inlärningsmaterial som kan användas av framtida språkanvändare inom dessa två romska grupper.

I samtliga uppdrag, referens- och arbetsgrupper är myndigheten mån om att både kvinnor och män ska delta bidra med sina kunskaper och erfarenheter.

Varje år genomför myndigheten ett språkvårdsseminarium som riktar sig till alla som använder romska språket inom sitt yrke; modersmålslärare, översättare, tolkar etc. Dessutom anordnas en årlig konferens som riktar sig till

²² <https://www.skolverket.se/publikationsserier/regeringsuppdrag/2021/uppdrag-om-nationell-samordning-av-undervisningen-i-minoritetssprak?id=8120>

²³ Regeringsbeslut Ku2016/01438/DISK samt Redovisning av uppdrag Ku2017/02544/LS

romska modersmåls lärare. Konferensen anordnas i samarbete med Skolverket. Första året riktade sig konferensen enbart till modersmåls lärare i romska men nu omfattar den också modersmåls lärare i meänkieli och jiddisch.

En stor del av det löpande arbetet med att främja det romska språket finansieras av myndighetens förvaltningsanslag men även av de medel myndigheten får som är direkt riktade mot att bedriva språkvård för de nationella minoritetsspråken. Myndigheten delar också ut revitaliseringsbidrag till föreningar som arbetar med att revitalisera språken. Bidragen delas ut till alla fem nationella minoritetsspråk och många romska föreningar beviljas årligen bidrag.

I slutet av 2021 fick myndigheten i uppdrag att inrätta nya språkcentrum för finska, jiddisch, meänkieli och romska.²⁴ Dessa kommer att vara viktiga för myndighetens fortsatta arbete med att lyfta status för de nationella minoritetsspråken. Det romska språkcentrumet beräknas vara på plats under hösten 2022.

Institutet för språk och folkminnen lyfter att det fortfarande finns många brister i modersmålsundervisningen i det romska språket i Sverige. Det är fortfarande många kommuner som inte förmedlar information till romska vårdnadshavare om rättigheten att få ta del av modersmålsundervisning i det romska språket.

Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor

Myndigheten för ungdoms – och civilsamhällesfrågor har inte genomfört några insatser under året med specifikt fokus på romsk inkludering utöver att delta i Länsstyrelsen Stockholms kampanj *Jag är rom*. Myndigheten har dock genomfört samråd med Romska ungdomsförbundet och inkluderat den romska gruppen i arbetet med uppdrag som är kopplade till nationella minoriteter.

Myndigheten har påbörjat ett strategiskt och myndighetsövergripande arbete för att utveckla och förbättra implementeringen av minoritetslagstiftningen i myndighetens ordinarie strukturer. Att uppmärksamma och säkerställa romers tillgång till sina rättigheter är en del av det arbetet.

Myndigheten har tidigare haft i uppdrag att stödja det romska föreningslivet och ge bidrag för hälsofrämjande insatser för romer. Myndigheten har uppmuntrat romska organisationer att söka bidrag inom andra stödformer än den som var specifikt riktad mot romer. Detta har gjort att de har fått fler ansökningar från romska organisationer i deras mer permanenta bidragsformer.

När myndigheten hade regeringsuppdrag och finansiering så kunde de genomföra flera insatser med specifikt fokus på romsk inkludering. Nu arbetar de mer övergripande med frågor gällande nationella minoriteter och implementeringen av minoritetslagstiftningen, där gruppen romer även ingår.

Utan regeringsuppdrag och finansiering är det svårt att motivera insatser riktade specifikt till den romska gruppen. För att förstärka arbetet med strategin inom myndighetens verksamhetsområde anser myndigheten att det behövas särskilda uppdrag, med finansiering, som riktar sig mot unga romer och det romska civilsamhället.

²⁴ Uppdrag att ansvara för språkcentrum för finska, jiddisch, meänkieli och romani chib, Ku2021/02483

I 2022 års budget har det avsatts medel till myndigheten för insatser inom ramen för strategin för romsk inkludering och där inväntar myndigheten beslut från regeringen gällande användningen av dessa. I samband med detta uppdrag förväntas myndigheten att kunna göra fler insatser med specifikt fokus på den romska gruppen.

Analys

I februari 2022 var det tio år sedan regeringen beslutade om en långsiktig och samordnad strategi för romsk inkludering. När strategin initierades betonades det att arbetet skulle ske i ordinarie verksamhet och strukturer samt inte vara projektorienterat. Stor vikt lades vid att utveckla metoder och arbetssätt för romsk inkludering.

Länsstyrelsen kan i denna redovisning konstatera att efter att strategin nått ”halvtid” så har arbetet tappat fart och genomslagskraft. Strategin har höga och ambitiösa mål vilket kräver ett långsiktigt förhållningssätt, både lokalt och nationellt. När detta saknas blir arbetet ryckigt och projektbaserat, vilket inte har varit gynnsamt för målgruppen. Länsstyrelsen ser detta som särskilt bekymmersamt då frågor som rör förtroende utgör mycket viktiga delar i arbetet med genomförandet av strategin för romsk inkludering.

Länsstyrelsen bedömer därför att det finns ett stort behov av ett särskilt statsbidrag för kommuners arbete med romsk inkludering. De åtgärder som vidtas inom ramen för ett sådant statsbidrag bör redovisas årligen, vilket utgör ett viktigt signalvärde då staten visar att frågan är angelägen.

I följande analys reflekterar vi över vad som lyftes i den årsrapport som redovisades i april 2020 samt det arbete som bedrivits under 2021.

Tillbakablick på den fördjupande årsrapporten som redovisades 2020

Föregående redovisning²⁵ som lämnades in till Regeringskansliet i april 2021, innehöll ingen samlad analys på det genomförda arbetet. Därför gör myndigheten här nedan en tillbakablick till den fördjupande analys som återfinns i redovisningen som lämnades in i april 2020.

I april 2020²⁶ redovisade Länsstyrelsen den åttonde årsrapporten inom uppdraget att samordna och följa upp insatser inom strategin för romsk inkludering. I rapporten fanns bland annat en sammanställning av utvecklingskommunernas arbete på lokal nivå under perioden 2016–2019. Utifrån redovisningarna hade Länsstyrelsen en farhåga att arbetet i flera av kommunerna kunde komma att nedprioriteras och ändra riktning då det särskilda statsbidraget skulle upphöra. Länsstyrelsen kan nu se att detta har skett och att det fortsatt kan vara svårt att få gehör för frågan ute i kommunerna. Även riktade insatser gentemot den romska målgruppen har minskat i omfattning. Några av de särskilda nyckelpersonerna som hade en viktig funktion i kommunerna arbetar inte längre kvar eller har en annan roll i organisationen där fokus inte längre är romsk inkludering.

Ett par av de kommuner som har tillfrågats i årets uppföljning har inte svarat. Det kan vara en prioriteringsfråga för kommunen men också bero på resursbrist

²⁵Länsstyrelsen i Stockholm. Redovisning av uppdrag att samordna, följa upp och genomföra insatser inom ramen för strategin för romsk inkludering. Dnr: 106-59313-2019

²⁶ Länsstyrelsen i Stockholm. Rapport 2020:8. Romsk inkludering. Årsrapport 2019

eller att frågan om romsk inkludering fallit mellan stolarna då kommunerna inte längre har ett uppdrag kring frågan. Länsstyrelsen kan konstatera att det statsbidrag som kommunerna haft under en fyraårsperiod, inte är tillräckligt för att skapa förutsättningar för ett långsiktigt och hållbart arbete.

Kommuners och regioners arbete

De insatser som nu sker inom ramen för strategin är i många fall fortsatt projektbaserade i sin utformning. Det är enbart 22 kommuner och 1 region som uppger att de arbetar utifrån strategin för romsk inkludering. I denna siffra ingår flera av de tidigare pilot- och utvecklingskommunerna som haft särskilda statsbidrag för att arbeta med frågan.

Strategin för romsk inkludering är bred i sin utformning och omfattar verksamhetsområden som de flesta individer, oavsett bakgrund, kommer i kontakt med dagligen. Strategin är en förlängning av minoritetspolitiken i delarna som gäller rätten till sitt språk och kultur. De övriga frågor som rör rätten till exempelvis arbete, bostad och social omsorg och trygghet handlar i praktiken mer om socioekonomiska frågor.

Romer är en heterogen folkgrupp som består av individer med vitt skilda förutsättningar och behov. Länsstyrelsen kan se att det är en utmaning för kommuner och regioner att urskilja vilka insatser som ska prioriteras och genomföras. För vissa romer handlar behovet om tillgång till de rättigheter som finns inom minoritetspolitiken, medan för andra handlar behovet om mer långtgående insatser utifrån att individen befinner sig i ett socialt och ekonomiskt utanförskap. Länsstyrelsen ser därför att kommuner och regioner i större utsträckning behöver inkludera romer (som är i behov av det) i de generella insatser som riktas till individer som kan finna sig i ett socialt och ekonomiskt utanförskap.

Myndigheternas arbete

Verksamhetsåret 2021 hade enbart en myndighet (Arbetsförmedlingen) ett särskilt regeringsuppdrag inom strategin. Under 2019 hade däremot sex myndigheter särskilda uppdrag. För att ändå kunna följa upp arbetet trots det minskade antalet uppdrag, har Länsstyrelsen valt att inkludera de myndigheter som under de tre senaste åren haft uppdrag inom strategin för romsk inkludering.

Myndigheterna ger en samstämmig bild av att avsaknad av särskilda regeringsuppdrag kopplade till strategin bidrar till att arbetet inte prioriteras inom myndigheterna och att det är svårt att få gehör för frågorna. Ibland tenderar uppdrag inom romsk inkludering vara en apart del som ligger i utkanten av de frågor som myndigheten arbetar med dagligen, vilket kan vara extra utmanande. Länsstyrelsen förordar därför tydliga och finansierade uppdrag till myndigheterna med krav på återrapportering.

Under åren 2016–2019 hade de myndigheter med uppdrag inom strategin nära samverkan med de tidigare utvecklingskommunerna. Länsstyrelsen kan inte se att det i dagsläget fortsatt finns sådana naturliga ingångar för samarbete och att detta kan bidra till att skapa ett glapp mellan kommunal och statlig nivå i frågorna.

Liksom hos kommuner, riskerar arbetet hos myndigheterna att bli personbundet och bäras av enskilda tjänstepersoner med ett eget engagemang. Flera har arbetat med dessa frågor under lång tid och betonar att särskilda nyckelpersoner är av vikt för att driva arbetet framåt. Dessa personer behöver ha stöd genom en tydlig intern ansvarsfördelning och att frågan ska finnas med i ordinarie verksamhetsplanering och inkluderas i övrigt utvecklingsarbete som sker inom respektive myndighet.

Strategin saknar tydliga och uppföljningsbara mål vilket försvårar för myndigheterna att utvärdera och se effekt av sina insatser. Önskemål om att strategin ska konkretiseras ytterligare har lyfts till Länsstyrelsen, vilket myndigheten ser skulle kunna driva på utvecklingen och utgöra byggstenar för att nå målsättningen med strategin.

De som medverkat i beslutet

Beslutet har fattats av länsöverdirektör Åsa Ryding med utvecklingsledare Mirelle Gyllenbäck som föredragande. I den slutliga handläggningen har också tillväxtdirektör Anna Conzen medverkat.

Denna handling har godkänts digitalt och saknar därför namnunderskrift.

Så här hanterar Länsstyrelsen personuppgifter

Information om hur vi hanterar dessa finns på www.lansstyrelsen.se/dataskydd